

« zurück blättern vor »

KIR subst. m., ab 1567; auch *kier*. **1)** ‘dickes Tuch’ – ‘gruba tkanina’: 1567 BielSat B4, SPXVI *Pieczećiami nádftáwi Mitel foder Kieru*. o (1567) 1961 InwMieszcz nr 132, SPXVI *pótósma łokcia kiru czarnego olesieńskiego*. o 1622 Gostk.Gór. 106, L *Sukna Śląskie pospolite, schiffutuchy, karazye, kiery*. o (1641–1653) 1957 Opaliński Listy 215, SŁA *delie czerwone utrumque z białym kirem*. o 1780 Włodek SŁ, MAY *kir – Sukno grube každey farby*. o [LBel.] †1849 Goł., SW *K[ir]*, *kier = sukno liche śląskie, pospolicie żałoby oznacza*. – (SŁA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL (prze.), SW (stp.), LSP. **2)** ‘schwarzer Stoff, Trauerkleidung’ – ‘czarna tkanina, strój żałobny’: (1638–1661) 1971 J.A.Mor.Erot. 265 *Oczy płaczenie, a ja się z was śmieję, Choć tak-em stracił jak i wy nadzieję; Ale któż wlezie dlatego w kir gruby, Co sobie własnej przyczyną jest zguby?* o (1670–1702) 1929 Lubomirski Piram 40 *Fetor to jeden, który cię widokiem Swym tylko cieszy, potym czarne kiry Obraca na się i śmiertelnym mrokiem Wiecznie przypada*. o (1775) 1829 Kras.Mysz. 15, DOR *W kiry przybrani rycerze*. o 1822 Do M 7-8, SJAM *Jak cień tym dłuższy, gdy padnie z daleka, / Tym szerzej koło żałobne rostoczy, – tak moja postać im dalej ucieka, / Tym grubszym kirem twą pamięć pomroczy*. o 1825 Malczewski 1430-1 *Wewnątrz: kiry, katafalk i truna – a w rzędy Blado się palą świece*. o 1903 Berent Próchno 297, DOR *Gęste przedmierzchowe mroki sinym kirem zaciągnęły świat*. o [LBel.] 1922 Boy Flirt III 51, DOR *Wynoszą żułoki samobójców na marach, okryte kirem*. – (SŁA), L, SWIL, SW, LSP, DOR. **3)** ‘schwarze Farbe’ – ‘czarny kolor’: 1776 Toł.Saut. 36, L *Biała łabędzi gromado poczerniy z żalu, Wszak kir iest przywoitą żałobie paradą*. o 1822 Do JLeI 42, SJAM *Stońce kirem zachodzi*. o [LBel.] †1849 Słow., SW *Nie wiesz, jak włosem deszczu skatolm wieńczyć głowę, jak je widzieć w księżycu odkreślone kirem*. – nur SW (przen.). o **Var:** *kier* subst. m., 1567 BielSat B4, SPXVI o [LBel.] †1849 Goł., SW – (SŁA), SPXVI, L, SW (stp.); *kir* subst. m., (1567) 1961 InwMieszcz 132, SPXVI o [LBel.] 1922 Boy Flirt III 51, DOR – (SŁA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. o **Etym: 1)** mhd. *kērntuoch* subst. n., ‘das beste Tuch im Gegensatz zum gemeinen Tuch’, LEX, nur für Inh. 1. **2)** nhd. *Kerntuch* subst. n., ‘Stoff von bester Qualität; schlechtes weißes oder graues Tuch’, GRI, nur für Inh. 1. o **Konk:** †*kiertuch*. o **Der:** *kirowy* adj., (1683–1690) 1971 J.A.Mor.Psyche 475 *W kirowym stroju i pacesnej płachcie Król i królowa idą za całunem; Wszystkie żałobne nakrywają splechcie, Wszystkie posypał serca żal piotunem*. Zuerst geb. SW, nur für Inh. 2, 3; *kiernowy* adj., [hapax] 1689 Ern. 123, L *Nazbyt drogo poftaw sukna kiernowego zacenił*. Zuerst geb. TR, nur für Inh. 1. o Nach SŁAWSKI SE handelt es sich (mit Verweis auf BRÜCKNER SE) ursprünglich, d.h. im

16. Jh., um eine bessere Tuchqualität, jedoch definieren sowohl CNAPIUS als auch TROTZ den bezeichneten Gegenstand als ‘schlechtes, minderwertiges Tuch’. Vielleicht ist im Polnischen, wie wohl im Deutschen, eine allmähliche Qualitätsverschlechterung erfolgt, bei der Ware oder in den Vorstellungen darüber. Es ist schwer zu entscheiden, ob *kier* eine getrennte Entlehnung mit Auslassung des zweiten Gliedes der Zusammensetzung ist (so BRÜCKNER SE) oder eine Ableitung von poln. ↑*kiertuch*. Für getrennte Entlehnung scheint die Ableitung *kiernowy* (zu **kiern*) zu sprechen, während *-tuch* als Suffix nicht auftritt.

« zurück blättern vor »